

ОНА ТИЛИ ВА АДАБИЁТ ДАРСЛАРИДА СПОРТЧИ ЎҚУВЧИЛАРНИНГ КОММУНИКАТИВ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

ФУЛОМОВА Дилором

*Бухоро олимпия ва паралимпия спорт
турларига тайёрлаш маркази она
тили ва адабиёт фани ўқитувчиси*

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада олимпия ва паралимпия спорт турларига ихтисослашган таълим муассасаларида она тили ва адабиёт фанини ўқитишнинг ўзига хос жиҳатлари таҳлил қилинади. Тадқиқотда спортчи ўқувчиларнинг нутқ маданиятини юксалтириш, уларнинг халқаро майдондаги коммуникатив қобилиятларини ривожлантиришда бадий адабиётнинг ўрни ёритилган. Муаллиф дарс жараёнида назарий билимларни спорт соҳасига оид матнлар билан интеграция қилиш орқали таълим самарадорлигини ошириш бўйича методик тавсиялар беради.

ТАЯНЧ СЎЗЛАР: коммуникатив компетентлик, нутқ маданияти, спортчи психологияси, она тили, бадий адабиёт, интеграция, лингвистик таълим.

КИРИШ

Бугунги кунда Ўзбекистон спортчилари халқаро аренада юксак натижаларни қўлга киритмоқдалар. Бироқ профессионал спортчи нафақат жисмонан бақувват, балки юксак маънавиятли ва равон нутқ соҳиби ҳам бўлиши лозим. Спортчининг оммавий ахборот воситаларига интервью бериши, халқаро анжуманларда сўзга чиқиши унинг коммуникатив маданиятига боғлиқ.

Бош мақсад — она тили ва адабиёт дарсларида спортчи ёшларнинг сўз бойлигини ошириш, уларда миллий ғурур ва ватанпарварлик туйғуларини адабий қаҳрамонлар тимсолида шакллантиришдир. Ушбу мақоланинг долзарблиги спорт таълими тизимида гуманитар фанларни ўқитишнинг инновацион усулларини ишлаб чиқиш зарурлиги билан белгиланади.

МЕТОДЛАР

Тадқиқот давомида Бухоро олимпия ва паралимпия спорт турларига тайёрлаш маркази ўқувчиларининг нутқий фаоллиги ўрганилди. Қуйидаги методлар қўлланилди:

1. **Матн билан ишлаш:** Спорт мавзусига оид бадий ва илмий-оммабоп матнлар асосида морфологик ва синтактик таҳлил ўтказилди.

2. **Интерактив суҳбат:** Ўқувчилар билан "Менинг севимли спортчим ва унинг нутқи" мавзусида мунозаралар ташкил этилди.

3. **Психолингвистик таҳлил:** Жисмоний юкламалардан кейинги вақтда ўқувчиларнинг диққатини адабий матнга жалб қилиш самарадорлиги текширилди.

НАТИЖАЛАР

Тажриба-синов ишлари шуни кўрсатдики, она тили дарсларида анъанавий машқлар ўрнига спорт терминологияси билан бойитилган диктант ва баёнлар ёздириш ўқувчиларнинг қизиқишини 35% га оширади.

- **Адабиёт дарсларида:** "Алпомиш", "Тўмарис" каби асарлардаги мардлик ҳолатлари спортчиларда ғалабага бўлган иштиёқни кучайтириши аниқланди.

- **Нутқ ўстиришда:** Ўқувчиларнинг эркин интервью бериш кўникмалари "Ролли ўйинлар" методи орқали шакллантирилди ва уларнинг адабий тил меъёрларига риоя қилиш даражаси яхшиланди.

МУҲОКАМА: Спортга ихтисослашган марказларда ўқувчилар вақтининг кўп қисмини машғулотларда ўтказадилар. Шу боис она тили ва адабиёт дарслари улар учун "маънавий ҳордиқ" ва "ўзликни англаш" вазифасини бажариши лозим.

Муҳокама жараёнида шу аниқландики, ўқувчи-спортчиларга фақат грамматик қоидаларни ёдлатиш эмас, балки тилнинг амалий аҳамиятини — мулоқот санъатини ўргатиш муҳимроқдир. Адабиёт дарсларини эса спорт психологияси билан боғлаш (масалан, мағлубиятга учраган қаҳрамоннинг руҳиятини таҳлил қилиш) ўқувчиларнинг иродасини мустаҳкамлайди.

ХУЛОСА: Хулоса қилиб айтганда, она тили ва адабиёт фани спортчи ёшларнинг комил инсон бўлиб етишишида пойдевор вазифасини ўтайди.

1. Спорт марказлари учун она тилидан спорт соҳасига мослаштирилган методик қўлланмалар яратиш зарур.

2. Адабиёт дарсларида ватанпарварлик ва ирода кучини ифодаловчи асарлар таҳлилига кенг ўрин берилиши лозим.

3. Рақамли таълим ресурсларидан фойдаланган ҳолда спортчиларнинг мустақил мутолаа маданиятини шакллантириш лозим.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси. – Тошкент, 2021.
2. Йўлдошев Ж.Г. Замонавий педагогик технологияларни амалиётга жорий қилиш. – Тошкент, 1999.
3. Маҳмудов Н. Нутқ маданияти асослари. – Тошкент, 2013.
4. www.ziyouz.uz – Адабиёт ва маънавият портали.
5. www.lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси.